

SAN 280

ANTROPOLOGIE

DĚTSTVÍ

Jarní semestr 2016

Vyučující:

Radka Klvaňová

Konzultační hodiny: úterý 15,30 – 16,30, místnost 3.48

E-mail: klvanova@fss.muni.cz

3. týden 8.3.

Dětství v historické perspektivě I:

Ohrožené dětství

Struktura hodiny

- Zpětná vazba k reflexím
- Skupinová diskuze nad textem od Ariése
- Přednáška
- Rozdělení referátů (nebo na začátku?)
- Závěrečná reflexe

Čas dětství

- **Bezstarostnost, bez zodpovědnosti, nevinnost, naivita, upřímnost, radost**
- „Užívat si dětství“
- Bez povinností (i práv), hlavní povinnost školní docházka a příprava na dospělost (méně čirého dětství)
- Závislost, nesvéprávnost, podřízenost
- Snění (vs. Realita), hra, emoce
- Nejasná hranice mezi dětstvím a dospělostí
- Přechodové rituály?
- Právo na dětství
- Zkracování dětství
- Proměna charakteru dětství v průběhu života dítěte
- Dětství vs. realita různých dětí (ne-dětství, předčasná dospělost)
- Formální dospělost vs. Psychická dospělost
- Společenský vliv na dětství – proměny v čase

Děti ve středověku – malí dospělí?

Philippe Ariés (1914-1984)– Objevení dětství

- Kategorie dětství ve středověku – fluidnější než v modernitě, neexistovala pevně věkově vymezená moderní kategorie dětství
- Postupné vydělování dětství od 15.-16. století jako zvláštní etapy života a sociální kategorie hodné zvláštního zacházení
- Dětství začalo být od 16. století vymežováno též stylem oblékání (zejména chlapci ze střední třídy)
- Zájem o kulturu dětství – dětské hry, způsoby řeči
- Oddělení dětských her a her dospělých
- Sexuální indiference => Sexuální nevinność dětí

Ariés – školský systém a nukleární rodina

- Děti musí být kultivovány, potřebují dohled – vznik školského systému
- Věkově oddělené skupiny studentů
- Hierarchické vztahy mezi dětmi a dospělými, disciplinace ve škole
- Škola vyjmula dítě z dospělé společnosti
- Rodina a třída – středostavovský koncept rodiny a dítěte
- Třídní rozdělení dětství
- Vznik ideje moderní rodiny – oddělení veřejné a privátní sféry
- Organizace rodiny okolo dítěte
- Individualizace

Ariés - shrnutí

- Dětství jako moderní kategorie, životní etapa hodna zvláštní pozornosti, oddělení života dětí a dospělých
- Kulturní konstruovanost zdánlivě přirozených kategorií (láska k dětem)
- Koncept „nevinného dětství“ - musí být chráněno před světem dospělých (sexualita, práce, války atd.)
- Vývojový model lidského života – postupné stávání se dospělým (dětství jako typ nedostatečnosti)
- Dítě se stává ústředním bodem rodinného života – zejména péče o jeho vzdělání, výchovu, zdraví (vyšší a střední třídy), sentimentalizace dětství
- Význam: sociální a kulturní konstruovanost dětství, vzbudil zájem o studium dětství

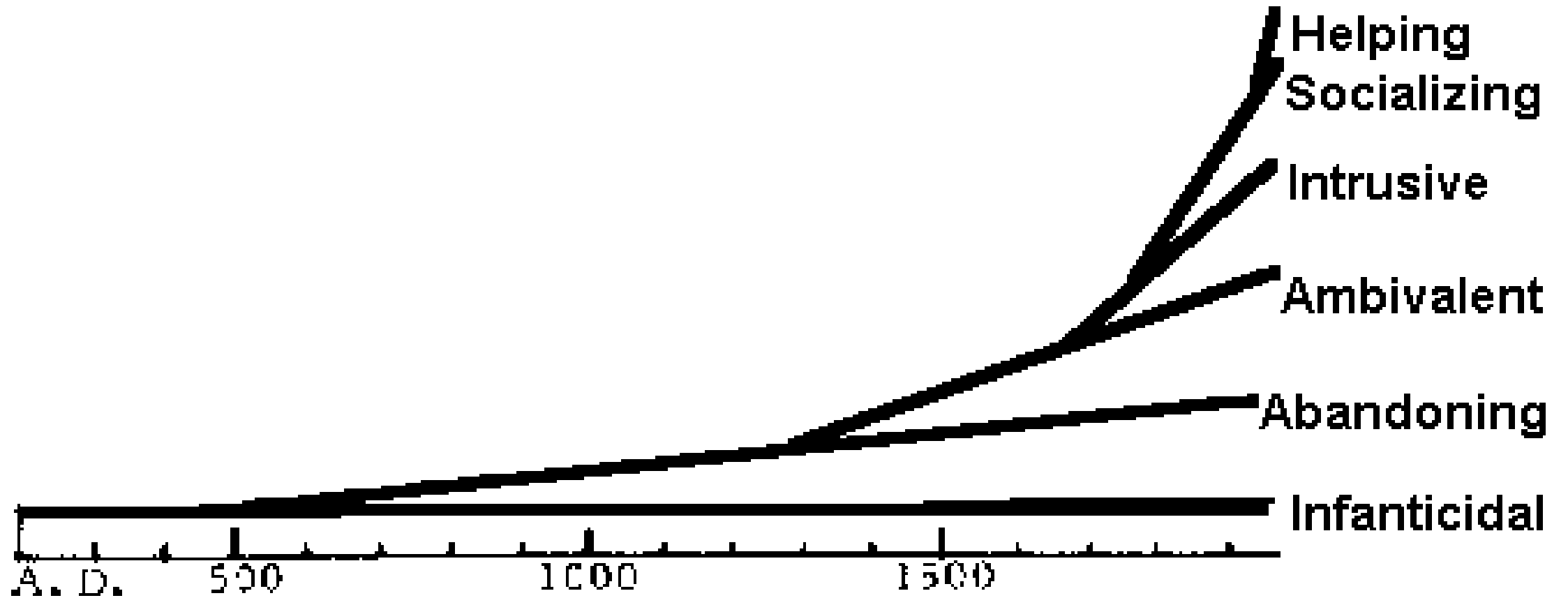
Ariés - kritika

- Metoda – vychází především ze středověkých obrazů, selektivita, nebere v úvahu další materiály vypovídající o existenci dětství
- Selektivnost ve výběru důkazů pro svá tvrzení
- Zaměření na současnost – hodnotí minulost optikou současnosti
- Romantizace středověkého dětství

Lloyd DeMause – psychogenická teorie vývoje

- Psychogenní teorie dětství – historický vývoj vztahů mezi rodiči a dětmi
- Zacházení s dětmi klíčové pro pochopení stavu společnosti v různých fázích historického vývoje
- Zneužívání dětí
- Vývoj vztahů mezi dětmi a rodiči v modernitě:
 - 1) Přemáhající mód (poč. 19. stol.) (tresty za masturbaci, výhrůžky, bití, nucení na nočník, dospělí si nehrají s dětmi)
 - 2) Socializační mód (19./20. stol.) (vedení dítěte na správnou cestu, učení přizpůsobivosti, trénování dítěte, vstup otce do výchovy dětí)
 - 3) Pomáhající mód (2. pol. 20. stol.) (dítě vede, není učeno, co má dělat, rodiče pouze pomáhají naplňovat jeho potřeby, silná empatie vůči dítěti)

PERIODIZATION OF MODES OF PARENT-CHILD RELATIONS (DeMause)

Moderní diskurzy dětství

- Různá pojetí dětství ve vývoji moderního západního myšlení:

1. Zlé dítě (evil child)

2. Nevinné dítě (innocent child)

3. Imanentní dítě (immanent child)

4. Přirozeně se vyvíjející dítě (naturally developing child)

5. Nevědomé dítě (unconscious child)

(Zdroj: James, Jenks a Prout 1998, Theorizing Childhood)

Koncept dětství

- Historicky specifický – pevně spjatý s modernitou
- Nevinnost a závislost
- Třídně a genderově specifický
- Neoddělitelně spjato s dospělostí – binární opozice
- Dítě vs. dětství